สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ผลกระทบจากการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ต่อกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทย (High-Impact Sectors) 6 สาขา

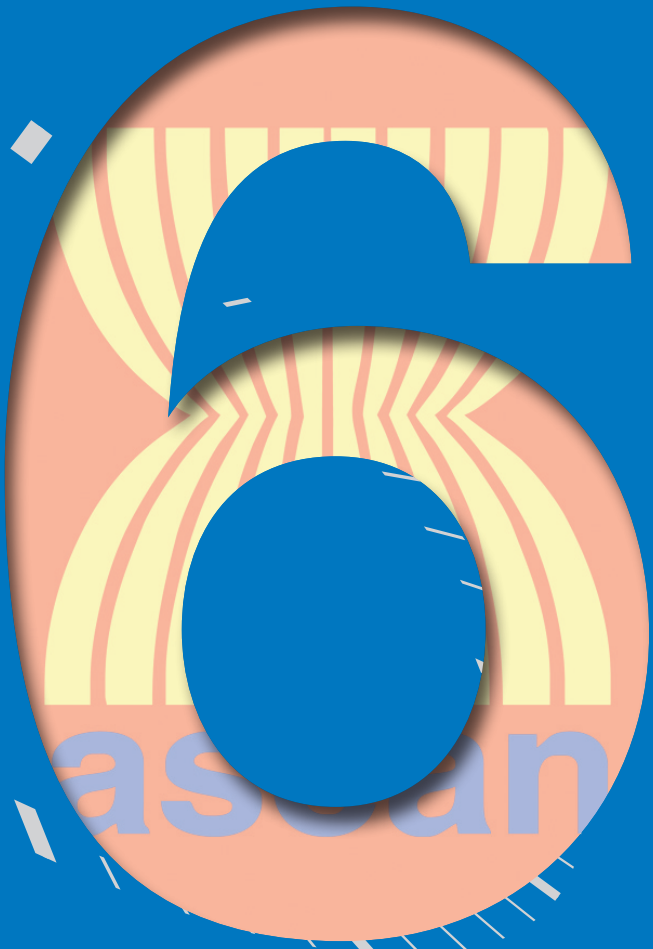

บทที่ 6

ผลกระทบจากการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ต่อกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทย (High-Impact Sectors) 6 สาขา

ในปี 2554 สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ได้ทำการศึกษาโครงการผลกระทบจากการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ต่อกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทย (High-Impact Sectors) โดยเป็นการศึกษาผลกระทบจากการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ต่อกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทย ซึ่งกลุ่มอุตสาหกรรม High Impact Sectors หมายถึง กลุ่มอุตสาหกรรมสำคัญที่ได้รับผลกระทบเชิงบวกจากการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมจะมีความแตกต่างกันเนื่องจากปัจจัยหลายๆ ด้าน ดังนั้น การศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความสำคัญของกลุ่มอุตสาหกรรมนั้นๆ โดยได้มีการพิจารณาค่าดัชนีต่างๆ ซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดทางเศรษฐกิจที่สำคัญของไทย รวมทั้งพิจารณาถึงจำนวนผู้ประกอบการและจำนวนแรงงานในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ด้วย อาทิ มูลค่าการส่งออก มูลค่าการนำเข้า มูลค่าการค้า มูลค่าดุลการค้า ดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ จำนวนผู้ประกอบการ SMEs เป็นต้น ดังนั้น กลุ่มอุตสาหกรรมที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็น 6 กลุ่มอุตสาหกรรมนำร่องในรายงานฉบับนี้นั้น หมายถึง กลุ่มอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทย ทั้งในด้านของเศรษฐกิจมหภาค และต่อผู้ประกอบการและแรงงานในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) รวมทั้งได้รับผลกระทบในเชิงบวกมากกว่าผลกระทบในเชิงลบจากการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

จากผลการวิเคราะห์ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ที่ปรึกษาได้ทำการคัดเลือก 6 กลุ่มอุตสาหกรรมนำร่องที่มีความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจไทยและได้รับผลกระทบจากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ต่อผู้ประกอบการ SMEs ไทย ได้ดังนี้ คือ

1. กลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องจักรกล
2. กลุ่มอุตสาหกรรมอาหาร
3. กลุ่มอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยาง
4. กลุ่มอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์และผลิตภัณฑ์พลาสติก
5. กลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม
6. กลุ่มอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ

ดังแสดงรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพที่ 6.1 บทสรุปภาพรวมโครงการศึกษาผลกระทบของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อผู้ประกอบการ SMEs ในสาขาที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทย (High Impact Sectors)

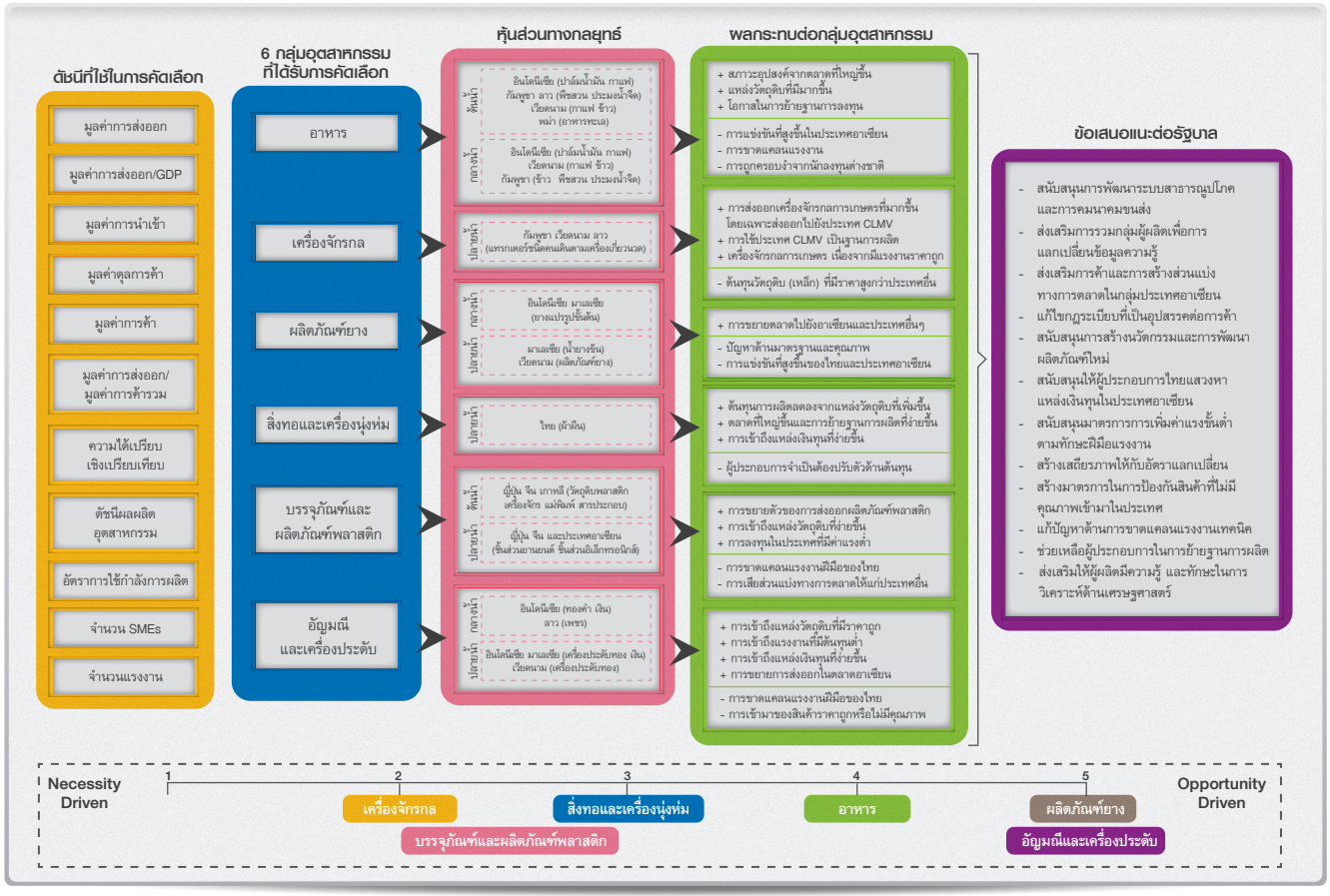

6.1 กลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องจักรกล

เครื่องจักรกลเป็นอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐานของการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่นๆ ของประเทศ และมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สร้างมูลค่าเพิ่มโดยรวมของอุตสาหกรรมอื่นๆ ให้สูงขึ้น โดยอุตสาหกรรมเครื่องจักรกลสนับสนุนอุตสาหกรรมปลายน้ำอื่นๆ อาทิ การผลิตและแปรรูปอุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมไม้และเครื่องเรือน เป็นต้น

ตารางที่ 6.1 สรุปมูลค่าดัชนีต่างๆ ของกลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องจักรกลโดยเฉลี่ย ปี 2544 - 2553

ดัชนี	มูลค่า
มูลค่าการส่งออกในอาเซียน	165,641.09 ล้านบาท
สัดส่วนมูลค่าการส่งออกในอาเซียนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ	ร้อยละ 4.24
ดุลการค้าในอาเซียน	64,241.68 ล้านบาท
มูลค่าการค้าในอาเซียน	267,040.49 ล้านบาท
ดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (RCA Index)	1.219
จำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	1,747 แห่ง (ร้อยละ 99)
สัดส่วนจำนวนแรงงานในภาค SMEs	ร้อยละ 89

จุดเด่นของอุตสาหกรรมเครื่องจักรกลในภาคการผลิตของ SMEs ไทย

1. ไทยเป็นผู้นำเข้าสุทธิในอุตสาหกรรมเครื่องจักรกล (เครื่องจักรกลอุตสาหกรรม เครื่องจักรกลการเกษตร เครื่องมือกล)

2. ไทยมีศักยภาพในการผลิตและส่งออกเครื่องจักรกลการเกษตรไปยังประเทศอื่นในภูมิภาค เช่น กัมพูชา ลาว (พิกัด 870110 แทรกเตอร์ชนิดคนเดินตาม) และอินเดีย (พิกัด 843780 เครื่องสี/กะเทาะเปลือก) เป็นต้น

3. โครงสร้างต้นทุนของอุตสาหกรรมเครื่องจักรกลอยู่ที่วัตถุดิบกว่าร้อยละ 80 สำหรับผู้ประกอบการ SMEs ดังนั้น การทบทวนมาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดของเหล็กจะช่วยลดต้นทุนให้แก่ผู้ประกอบการและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านราคากับประเทศอื่นๆ ในอาเซียน

จากข้อมูลในตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า กลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องจักรกลเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบต่อภาพรวมของเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดอาเซียนหรือแม้กระทั่งในตลาดโลก ประเทศไทยสามารถใช้ประโยชน์จากการเป็นสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ในการขยายการส่งออก รวมทั้งการได้รับประโยชน์จากการทำข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศอาเซียนและประเทศนอกอาเซียน เช่น อาเซียน + 3 อาเซียน + 6 เพราะประเทศคู่ค้าสำคัญของไทยในตลาดโลกนั้นอยู่ในภูมิภาคเอเชียและเป็นประเทศคู่ค้าในอาเซียน + 3 อาเซียน + 6 คือ ญี่ปุ่นและจีน โดยสามารถพิจารณาได้จากมูลค่าการส่งออกและการนำเข้า และไทยยังได้เปรียบดุลการค้าเป็นอันดับต้นๆ นอกจากนั้น ไทยยังมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (RCA) เมื่อพิจารณาจากมูลค่าการส่งออกไปยังตลาดโลก ซึ่งสูงเป็นอันดับที่ 5 และมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการ SMEs ค่อนข้างมาก โดยสามารถพิจารณาได้จากจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และสัดส่วนจำนวนแรงงานในภาค SMEs ที่อยู่ในอันดับที่ 5 และ 1 ตามลำดับ สำหรับผลกระทบในเชิงบวกและเชิงลบของอุตสาหกรรมเครื่องจักรกล ทั้งในส่วนต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ สรุปได้ดังตารางที่ 6.2 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6.2 ผลกระทบของ AEC ต่อกลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องจักรกล

	ผลกระทบด้านบวก	ผลกระทบด้านลบ
อุตสาหกรรมต้นน้ำ	- มีผลกระทบไม่มากนัก เนื่องจากเหล็กที่นำมาใช้ในอุตสาหกรรมเครื่องจักรกลนั้น มาจากทั้งการผลิตเหล็กจากอุตสาหกรรมเหล็กภายในประเทศ และการนำเข้าเหล็กจากต่างประเทศ ทั้งนี้ ประเทศไทยได้มีการนำเข้าเหล็กจากประเทศในกลุ่มอาเซียนด้วยกัน คือ ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศมาเลเซีย โดยในปัจจุบันรัฐบาลไทยใช้มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดโดยเรียกเก็บอากรตอบโต้การทุ่มตลาดจากเหล็กแผ่นรีดร้อนชนิดเป็นม้วนและไม่เป็นม้วน เหล็กโครงสร้างรูปพรรณหน้าตัดรูปตัว H เหล็กกล้าไร้สนิมรีดเย็น และการรวมกลุ่ม AEC ยังอนุญาตให้มีมาตรการตอบโต้การทุ่มตลาด ดังนั้น ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องจักรกลจึงยังมีต้นทุนการผลิตจากสินค้าที่ได้รับการปกป้องที่สูงอยู่แม้ว่าจะมีการรวมกลุ่ม AEC แล้วก็ตาม	- จากการวิเคราะห์โครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมเครื่องจักรกล พบว่ามีต้นทุนวัตถุดิบ เช่น เหล็กกว่าร้อยละ 60 - 80 ของต้นทุนทั้งหมด ซึ่งการรวมกลุ่ม AEC ทำให้ประเทศอื่นๆ ในกลุ่มอาเซียนสามารถเข้าถึงวัตถุดิบที่มีราคาถูกลง เนื่องจากการยกเลิกภาษีนำเข้า แต่ผู้ประกอบการเครื่องจักรกลของไทยยังต้องเผชิญกับต้นทุนการผลิตที่สูง เนื่องจากการรวมตัวของ AEC ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาการตอบโต้การทุ่มตลาดเหล็กได้มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดทำให้ไทยเสียเปรียบในด้านต้นทุนการผลิตที่สูงกว่าประเทศอื่นๆ
อุตสาหกรรมกลางน้ำ	- ประเทศไทยได้เปรียบด้านแรงงานในอุตสาหกรรมเครื่องมือกลที่มีฝีมือและทักษะที่ได้รับการยอมรับจากประเทศในกลุ่มอาเซียน โดยเฉพาะในกลุ่มเครื่องมือกลที่ใช้เทคโนโลยีการผลิตจากการลอกเลียนของเดิม (Reverse Engineering) ซึ่งแรงงานโดยมากจะอาศัยการเรียนรู้จากประสบการณ์การเป็นช่างฝึกงานในโรงงานและการซ่อมเครื่องมือกล	- ผู้ประกอบการไทยจะมีต้นทุนการผลิตเครื่องมือกลที่สูงกว่าประเทศในกลุ่มอาเซียนโดยเปรียบเทียบ และเสียเปรียบการแข่งขันด้านราคา เนื่องจากรัฐบาลยังมีนโยบายคุ้มครองอุตสาหกรรมต้นน้ำ
อุตสาหกรรมปลายน้ำ	- การนำเข้าเครื่องจักรอุตสาหกรรมไม่มีผลกระทบมากนัก โดยเฉพาะเครื่องจักรอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เทคโนโลยีชั้นสูงในการผลิต เนื่องจากส่วนใหญ่ไทยนำเข้าเครื่องจักรสำเร็จรูปดังกล่าวมาจากประเทศญี่ปุ่น จีน และสหรัฐอเมริกา	- ไทยเป็นผู้นำเข้าสุทธิด้านเครื่องจักรอุตสาหกรรม และประเทศอาเซียน เช่น สิงคโปร์ และมาเลเซียก็มีศักยภาพในการผลิตเครื่องจักรดังกล่าว ดังนั้น AEC จะทำให้อาเซียนบุกตลาดไทยมากขึ้น ส่งผลให้ผู้ประกอบการเผชิญกับการแข่งขันในประเทศที่สูงขึ้น และอาจมีการย้ายฐานการผลิตเครื่องจักรในไทยด้วย

ตารางที่ 6.2 (ต่อ) ผลกระทบของ AEC ต่อกลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องจักรกล

ผลกระทบด้านบวก	ผลกระทบด้านลบ
- ผู้ประกอบการสามารถส่งออกเครื่องจักรกลการเกษตร เช่น รถแทรกเตอร์ต่างๆ ไปยังประเทศ CMLV เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากประเทศดังกล่าวจะได้รับประโยชน์จากการส่งออกสินค้าเกษตรเพิ่มขึ้น - ผู้ประกอบการไทยสามารถใช้ประเทศในกลุ่ม CLMV ที่มีแรงงานราคาถูกจำนวนมาก เป็นฐานการผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรเพื่อส่งออกไปยังประเทศในภูมิภาคอื่น - การรวมกลุ่ม AEC ซึ่งยกเลิกการกีดกันทางการค้าระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน ทำให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เช่น อุตสาหกรรมเกษตรและเกษตรแปรรูป อุตสาหกรรมอาหาร เป็นต้น ส่งผลให้ความต้องการเครื่องจักรกลในประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้น อาทิ เครื่องปิดฉลาก เครื่องปิดผนึก เป็นต้น	- สิงคโปร์ และมาเลเซียเป็นประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มีศักยภาพในการผลิตเครื่องจักรอุตสาหกรรมสูง การเกิด AEC จะทำให้เครื่องจักรอุตสาหกรรมจากประเทศดังกล่าวมีราคาต่ำลง ส่งผลให้ผู้ประกอบการไทยเผชิญกับการแข่งขันที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะกลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องจักรกล

- รัฐบาลควรพิจารณาและทบทวนการใช้มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาด
- รัฐบาลควรส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรมเหล็กต้นน้ำคุณภาพ เพื่อทดแทนการนำเข้าเหล็กจากต่างประเทศ และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มทางการผลิตที่สูงขึ้น

ภาพที่ 6.2 หุ้นส่วนทางกลยุทธ์กับต่างประเทศของอุตสาหกรรมเครื่องจักรกล

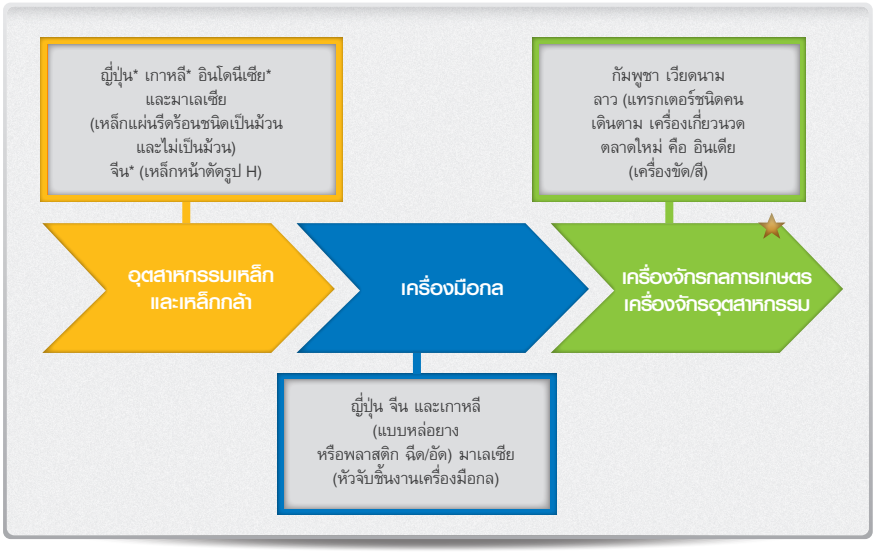

กล่าวโดยสรุปคือ ภายใต้ข้อตกลงการค้าเสรีจากการรวมกลุ่ม AEC ซึ่งได้ยกเลิกการกีดกันทางการค้าระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน จะส่งผลให้ความต้องการเครื่องจักรกลในประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้น สืบเนื่องจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมต่อเนื่องหรือปลายน้ำ เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมเกษตร และเกษตรแปรรูป นอกจากนี้ ข้อตกลงการค้าเสรียังส่งผลให้ประเทศสมาชิกอาเซียนประเทศอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประเทศ CLMV มีการขยายตัวของการส่งออกสินค้าเกษตรเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ความต้องการเครื่องจักรกลเกษตรเพิ่มมากขึ้น อันเป็นประโยชน์ต่อการส่งออกเครื่องจักรกลการเกษตรไปยังกลุ่มประเทศดังกล่าว โดยในระยะยาวประเทศไทยควรจะมีนโยบายการส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเครื่องจักรกล เพื่อเพิ่มความได้เปรียบทางการค้าและรักษาส่วนแบ่งตลาดเอาไว้ นอกจากนี้ การเปิดเสรีทางการค้ายังส่งผลให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องจักรกลไทยได้รับประโยชน์จากการยกเว้นภาษีนำเข้าวัตถุดิบการผลิต อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมีมาตรการการคุ้มครองอุตสาหกรรมต้นน้ำ ได้แก่ มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดสำหรับเหล็กบางชนิด จึงส่งผลให้ต้นทุนทางวัตถุดิบของอุตสาหกรรมเครื่องจักรกลยังสูงอยู่ แม้ว่าจะมีการรวมกลุ่ม AEC แล้วก็ตาม ทั้งนี้ทางภาครัฐควรจะมีนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องจักรกลที่ชัดเจน เชื่อมโยงกับทั้งอุตสาหกรรมต้นน้ำ อุตสาหกรรมกลางน้ำ และอุตสาหกรรมปลายน้ำ เพื่อสร้างศักยภาพทางการแข่งขัน

การจะสร้างความได้เปรียบให้แก่ผู้ประกอบการไทยในอุตสาหกรรมเครื่องจักรกล เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่การจัดตั้ง AEC นั้น จำเป็นจะต้องมีหุ้นส่วนทางกลยุทธ์ในประเทศจากหน่วยงานของทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมศักยภาพให้ผู้ประกอบการในด้านต่างๆ อาทิ ด้านการวิจัย การพัฒนาความรู้และความชำนาญ ด้านเงินทุน และการรวมกลุ่มกันของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรม เพื่อจัดตั้งสถาบันเครื่องจักรกล โดยมีจุดประสงค์ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวข้องกับเครื่องจักร การเพิ่มอำนาจการต่อรองในตลาด และการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับเครื่องจักร จะสามารถสร้างความได้เปรียบให้แก่ผู้ประกอบการได้ นอกจากนั้น การมีหุ้นส่วนทางกลยุทธ์กับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนจากประเทศในกลุ่มอาเซียนในอุตสาหกรรมต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำจะสามารถเพิ่มศักยภาพให้กับผู้ประกอบการไทยได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนั้น ยุทธศาสตร์ต่างๆ จากภาครัฐและภาคเอกชนมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพให้แก่ผู้ประกอบการไทย ยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่ที่ปรึกษาได้นำเสนอในรายงาน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านภาษี ยุทธศาสตร์การรวมตัวกันของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรม ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ด้านส่งเสริมการลงทุน ยุทธศาสตร์ด้านการวิจัยและพัฒนา และยุทธศาสตร์ด้านการตลาด

6.2 กลุ่มอุตสาหกรรมอาหาร

ด้วยศักยภาพความสามารถในการพัฒนาอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมอาหารในประเทศไทย โดยเฉพาะการผลิตสินค้าแปรรูปเพื่อการบริโภค และเพื่อการส่งออกของประเทศไทยที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังสามารถมีส่วนแบ่งทางการตลาดในหลายประเทศทั่วโลกในฐานะผู้ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ มาตรฐาน และเป็นที่พอใจในรสชาติ นอกจากนั้นยังมีบรรจุภัณฑ์ที่ปลอดภัย เป็นที่ยอมรับของตลาดทั้งผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ รวมถึงผลิตภัณฑ์ของ SMEs ไทยเองก็มีศักยภาพด้วยเช่นกัน

การเปิดเสรีการค้า และการลงทุนของประชาคมอาเซียน เป็นการเร่งให้เกิดโอกาสขนาดใหญ่ต่ออุตสาหกรรมอาหารของไทยเป็นอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากการเปิดเสรีสินค้าประเภทอาหารที่มีการลดภาษีเป็นศูนย์ เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2553 พบว่าสินค้าอาหารของไทยมีดัชนีการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ตารางที่ 6.3 สรุปมูลค่าดัชนีต่างๆ ของกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารโดยเฉลี่ย ปี 2544-2553

ดัชนี	มูลค่า
มูลค่าการส่งออกในอาเซียน	92,638.47 ล้านบาท
สัดส่วนมูลค่าการส่งออกในอาเซียนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ	ร้อยละ 2.34
ดุลการค้าในอาเซียน	64,438.90 ล้านบาท
มูลค่าการค้าในอาเซียน	120,838.04 ล้านบาท
ดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (RCA Index)	2.260
จำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	95,506 แห่ง (ร้อยละ 99)
สัดส่วนจำนวนแรงงานในภาค SMEs	ร้อยละ 51

จุดเด่นของอุตสาหกรรมอาหารในภาคการผลิตของ SMEs ไทย

1. ประเทศไทยมีผู้ประกอบการที่มีความเชี่ยวชาญ และมีศักยภาพด้านเทคโนโลยีการผลิตทั้งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และกลุ่มอุตสาหกรรม SMEs ครอบคลุมทั้งห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่อุตสาหกรรมต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ รวมทั้งอุตสาหกรรมสนับสนุนอย่างครบถ้วน อาทิ อุตสาหกรรมเครื่องจักรกลเพื่อการผลิตอาหารแปรรูป อุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์คุณภาพดี เป็นต้น เนื่องจากมีช่วงเวลาการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ยาวนานกว่าประเทศอาเซียนบางประเทศ

2. การผลิตอุตสาหกรรมอาหารของไทยได้รับมาตรฐานและได้รับการยอมรับของผู้บริโภคในอาเซียนหรือผู้บริโภคในภูมิภาคอื่นๆ เช่น ยุโรป ญี่ปุ่น ว่าเป็นสินค้ามีคุณภาพและมีความปลอดภัย

3. ธรรมชาติ และอุปนิสัยของคนไทยมีความละเอียดอ่อนในการเป็นนักปรุงอาหาร ดังนั้น การประกอบการส่วนใหญ่จึงเกิดจากความถนัดของเจ้าของ หรือลูกจ้างแรงงานฝีมือในประเทศเป็นส่วนใหญ่

4. นโยบายของภาครัฐมีการให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเกี่ยวข้องกับฐานการผลิตหลักของประเทศด้านการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ทั้งทางด้านการพัฒนาประสิทธิภาพ คุณภาพการผลิต และการเพิ่มมูลค่าสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

5. ผู้ผลิตอุตสาหกรรมอาหารส่วนใหญ่ของประเทศไทยเป็นผู้ประกอบการ SMEs ถึงร้อยละ 99.6 ของผู้ผลิตอุตสาหกรรมอาหารทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ)

จากข้อมูลในตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่า กลุ่มอุตสาหกรรมอาหารเป็นอีกหนึ่งกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบต่อภาพรวมของเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดอาเซียนหรือแม้กระทั่งในตลาดโลก ได้แก่ ญี่ปุ่น และบราซิล ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากมูลค่าการส่งออกและการนำเข้า และยังมีความได้เปรียบดุลการค้าเป็นอันดับที่ 2 ในตลาดอาเซียน และเป็นอันดับต้นๆ ในตลาดโลก นอกจากนั้นไทยยังมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (RCA) โดยสามารถพิจารณาได้จากมูลค่าการส่งออกไปยังตลาดโลก ซึ่งสูงเป็นอันดับที่ 2 และมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการ SMEs ค่อนข้างมาก ซึ่งพิจารณาได้จากจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และสัดส่วนจำนวนแรงงานในภาค SMEs ที่อยู่ในอันดับที่ 2 และ 6 ตามลำดับ

แม้ว่าประเทศไทยจะมีความสามารถในด้านการผลิตอุตสาหกรรมอาหาร และมีอุตสาหกรรมสนับสนุนที่ครบทุกส่วนในประเทศไทยเอง ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดภายใน และภายนอกประเทศที่กำลังเติบโต แต่การศึกษาครั้งนี้พบปัญหา และอุปสรรคที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่

1) วัตถุดิบต้นน้ำเริ่มขาดแคลน และมีราคาสูงขึ้น
2) ต้นทุนด้านพลังงาน และค่าแรงของแรงงานสูงขึ้น ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถได้ผลกำไรต่อการขายสินค้าอาหารที่มีมูลค่าเพิ่มน้อยได้อีกต่อไป
3) กฎระเบียบภาครัฐบางประการที่ซับซ้อนยุ่งยาก เป็นอุปสรรคในการส่งเสริมการขยายตัวทางการผลิตของผู้ประกอบการให้เข้าถึงตลาดเพื่อชิงส่วนแบ่งทางการตลาดได้เร็ว

วิธีการที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่ดีที่สุดสำหรับอุตสาหกรรมอาหาร คือ ประเทศไทยควรกำหนดตำแหน่งทางการแข่งขันในภูมิภาคอาเซียนด้วยการเป็นผู้ผลิตสินค้าที่มีการเพิ่มมูลค่าหลายขั้นตอน เพื่อหลีกเลี่ยงตลาดราคาต่ำไปสู่การผลิตสินค้าที่มีคุณค่า และราคาสูงขึ้น ตอบสนองความต้องการการบริโภคของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่เป็นกลุ่มคนชั้นกลางของประเทศต่างๆ รวมทั้งต้องใส่ใจในการพัฒนากระบวนการผลิตที่มีการศึกษาขนาดความต้องการ รสชาติ และความชอบสินค้าเป็นอย่างดีก่อนทำการผลิต เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการลงทุนด้านปัจจัยการผลิตและผลตอบแทนที่ได้รับ

นอกจากนั้น ปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้อุตสาหกรรมอาหารของไทยได้ประโยชน์สูงสุดจากการประกอบกิจการ คือ ผู้ประกอบการในภาคการผลิตอุตสาหกรรมอาหารควรมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูล และความรู้ระหว่างกันให้มากที่สุด รวมทั้งใช้อำนาจของกลุ่มเป็นกลไกในการต่อรองทั้งในด้านการค้า และการกำหนดราคา อีกทั้งยังสามารถเป็นกลไกการพัฒนาของกลุ่มได้อย่างเข้มแข็ง โดยที่ปรึกษามีข้อเสนอแนะให้ผู้ประกอบการมีการรวมกลุ่มเป็นสถาบัน เช่น สหกรณ์ ชมรม สมาคม มากกว่าการรวมกลุ่มแบบสมัครใจ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนารูปแบบของกลุ่มไปสู่ความยั่งยืนอย่างเป็นระบบ

ในส่วนของผลกระทบของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่มีต่อกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารนั้น สามารถสรุปเป็นประเด็นต่างๆ ได้ตามตารางที่ 6.4 ต่อไปนี้

ตารางที่ 6.4 ผลกระทบของ AEC ต่อกลุ่มอุตสาหกรรมอาหาร

	ผลกระทบด้านบวก	ผลกระทบด้านลบ
อุตสาหกรรมต้นน้ำ	- ผู้ประกอบการจะได้รับประโยชน์จากสภาวะอุปสงค์ของตลาดที่ใหญ่ขึ้น	- ผู้ประกอบการจะต้องเผชิญกับการแข่งขันจากกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านอาเซียนที่สามารถผลิตได้ในราคาต้นทุนที่ต่ำกว่า - ผู้ประกอบการจะต้องประสบกับภาวการณ์ขาดแคลนแรงงานในภาคการผลิตต้นน้ำ โดยเฉพาะภาคการเกษตร ประมง เนื่องจากการรวมกลุ่ม AEC จะทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนมีโอกาสทางด้านการค้าและการลงทุนมากขึ้น ส่งผลให้แรงงานกลับไปทำงานในประเทศของตนเอง
อุตสาหกรรมกลางน้ำ	- ผู้ประกอบการจะได้รับประโยชน์จากสภาวะอุปสงค์ของตลาดที่ใหญ่ขึ้นในอาเซียน อาเซียน + 3 และอาเซียน + 6 - ผู้ประกอบการสามารถแสวงหาวัตถุดิบจากแหล่งใหม่ๆ จากประเทศในกลุ่มอาเซียน เพื่อทดแทนการขาดแคลนภายในประเทศ - ผู้ประกอบการสามารถขยายฐานการลงทุน/ฐานการผลิตไปยังประเทศที่มีความพร้อมด้านวัตถุดิบ แรงงาน และการขนส่ง	- การเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรีจะทำให้ผู้ประกอบการที่ขาดความเข้มแข็งด้านเงินทุนจะถูกครอบงำจากนักลงทุนต่างชาติ ทำให้ต้องเป็นผู้รับข้างผลิตมากกว่าเป็นเจ้าของกิจการ - ผู้ประกอบการจะประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน
อุตสาหกรรมปลายน้ำ	- ผู้ประกอบการจะได้รับประโยชน์จากสภาวะอุปสงค์ที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากความสะดวกในการเดินทางติดต่อกันและกันในกลุ่มประเทศอาเซียน ทำให้เกิดความต้องการในการบริโภคมากขึ้นทั้งการซื้อโดยตรงและผ่านบริการร้านอาหาร โรงแรม ที่พักต่างๆ - ผู้ประกอบการจะมีโอกาสขยายการลงทุนไปยังประเทศต่างๆ เนื่องจากการเปิดเสรีการลงทุนได้มากขึ้น	- การเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรีจะทำให้ผู้ประกอบการที่ขาดความเข้มแข็งด้านเงินทุนจะถูกครอบงำจากนักลงทุนต่างชาติ ทำให้ต้องเป็นผู้รับจ้างผลิตมากกว่าเป็นเจ้าของกิจการ

ข้อเสนอแนะกลุ่มอุตสาหกรรมอาหาร

- ผู้ประกอบการควรพัฒนาความหลากหลายของผลผลิตด้วยการค้นคว้าวิจัยผลิตภัณฑ์อาหารด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี โดยมุ่งเน้นการผลิตสินค้าที่มีมูลค่าสูงขึ้น และมีความแตกต่างเพื่อให้ขายได้ราคาสูงขึ้นในตลาดที่มีคู่แข่งน้อยราย เช่น สินค้าเกษตรปลอดภัยจากสารพิษหรือเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่มีราคาสูง เป็นต้น
- ผู้ประกอบการควรพัฒนาเทคโนโลยีเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตอาหาร เพื่อทดแทนแรงงานคนที่ขาดแคลน
- ผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารควรศึกษาลักษณะตลาด และความต้องการของตลาดเพื่อนำไปผลิตสินค้าให้ตอบสนองความต้องการได้มากขึ้น
- ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์อาหาร เพื่อขายให้ได้ราคาสูงขึ้น ชดเชยกับภาวะต้นทุนภายในประเทศที่สูงขึ้น
- ผู้ประกอบการควรสร้างตราสินค้าของสินค้าอุตสาหกรรมอาหารของประเทศไทยให้เป็นที่เชื่อถือในด้านสินค้ามีคุณภาพ และความปลอดภัย

ภาพที่ 6.3 หุ้นส่วนทางกลยุทธ์กับต่างประเทศของอุตสาหกรรมอาหาร

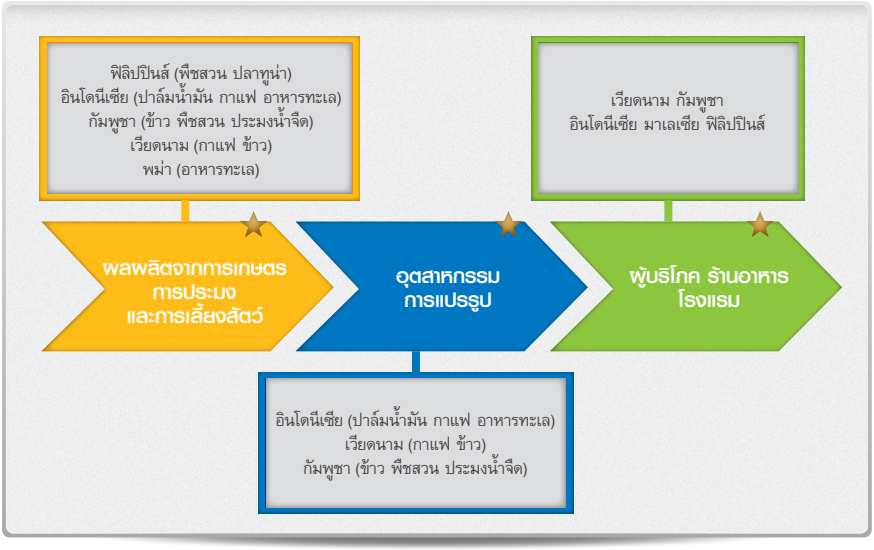

ดังนั้น ภาครัฐในฐานะที่เป็นผู้ให้การส่งเสริมสนับสนุนการประกอบการ ควรปรับบทบาทจากการเป็นผู้ควบคุมกฎระเบียบ เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการประกอบการ หรือเป็นหุ้นส่วนทางกลยุทธ์ที่สำคัญของผู้ประกอบการ เพื่อสร้างให้เกิดการร่วมมือกันอย่างบูรณาการมากขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งภายในกลุ่มอุตสาหกรรมของไทย และเพื่อให้สามารถต่อสู้กับอุปสรรคจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและเกิดผลดีต่ออุตสาหกรรมได้ในที่สุด

6.3 กลุ่มอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยาง

อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่ประเทศไทยมีศักยภาพความได้เปรียบในการแข่งขันในเวทีโลก โดยมีค่าเฉลี่ยดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบสินค้าส่งออก (RCA) ระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2544 - 2553 ถึง 5.47 แสดงให้เห็นถึงโอกาสจากการเปิดข้อตกลงเขตการค้าเสรี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปิดการค้าเสรี และตลาดร่วมภายใต้กรอบการก่อตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ ASEAN Economic Community (AEC)

อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยาง เป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อประเทศไทยเป็นอันมาก โดยมีเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราจำนวนกว่า 1.5 ล้านครัวเรือนหรือกว่า 6 ล้านคน อุตสาหกรรมยางพารา และผลิตภัณฑ์มีการจ้างแรงงานสูงกว่า 1 แสนคน รวมถึงมีมูลค่าส่งออกปีละหลายแสนล้านบาท โดยมีประเทศคู่ค้าสำคัญ คือ จีน สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น หากพิจารณาถึงมูลค่าการส่งออกของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยาง พบว่า มีมูลค่าการส่งออกเป็นอันดับที่ 4 รองจากเครื่องคอมพิวเตอร์ รถยนต์ และแผงวงจรไฟฟ้าเท่านั้น ในขณะที่อุตสาหกรรมนี้มีผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมยางแปรรูปขั้นต้น และผลิตภัณฑ์ยางจำนวน 2,065 ราย

จุดเด่นของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางในภาคการผลิตของ SMEs ไทย

1. ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันสูง โดยพิจารณาจากประสิทธิภาพการผลิตน้ำยางดิบ ปริมาณการส่งออกในระดับสูงในทุกระดับของห่วงโซ่อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์ยางแปรรูปขั้นต้น (อุตสาหกรรมกลางน้ำ) และผลิตภัณฑ์ยาง (อุตสาหกรรมปลายน้ำ)

2. ประเทศไทยมีความได้เปรียบในการส่งออกโดยพิจารณาได้จากดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบสินค้าส่งออก (RCA) ในช่วงสิบปีที่ผ่านมาซึ่งสูงถึง 5.47

ตารางที่ 6.5 สรุปมูลค่าดัชนีต่างๆ ของกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางโดยเฉลี่ย ปี 2544 - 2553

ดัชนี	มูลค่า
มูลค่าการส่งออกในอาเซียน	48,680.68 ล้านบาท
สัดส่วนมูลค่าการส่งออกในอาเซียนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ	ร้อยละ 1.20
ดุลการค้าในอาเซียน	43,705.07 ล้านบาท
มูลค่าการค้าในอาเซียน	53,656.26 ล้านบาท
ดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (RCA Index)	5.469
อัตราการใช้กำลังการผลิต	70.45
จำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	ร้อยละ 75

จากข้อมูลในตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า กลุ่มอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมอีกกลุ่มหนึ่งที่มีผลกระทบต่อภาพรวมของเศรษฐกิจไทยค่อนข้างมาก และมีอัตราการเติบโตของอุตสาหกรรมค่อนข้างสูง ทั้งในตลาดอาเซียน และตลาดโลก โดยเฉพาะในตลาดโลกที่มีอัตราการเติบโตของการส่งออก และการนำเข้าในปี 2553 ค่อนข้างสูง ซึ่งประเทศคู่ค้าที่สำคัญคือ มาเลเซีย อินโดนีเซีย เวียดนาม สิงคโปร์ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และจีน แต่ไทยยังคงมีความได้เปรียบในด้านดุลการค้าเป็นอันดับต้นๆ ในตลาดโลก และเป็นอันดับที่ 4 ในอาเซียน รวมทั้งยังมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยพิจารณาได้จากอัตราการเติบโตโดยเฉลี่ย 10 ปีย้อนหลัง โดยเฉพาะในปี 2553 ซึ่งมีอัตราการเติบโตค่อนข้างสูง นอกจากนั้นไทยยังมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (RCA) เมื่อดูจากมูลค่าการส่งออกไปยังตลาดโลกสูงเป็นอันดับที่ 1 คือ 5.469 และมีสัดส่วนจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เกินร้อยละ 50.00

โดยจากวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่าของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยาง พบว่า ประเทศไทยมีความครบวงจรในรูปแบบของความสมบูรณ์ของวัตถุดิบ และศักยภาพของผู้ประกอบการ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เนื่องจากมีผู้ประกอบการที่เป็นบริษัทผู้ผลิตยางรถยนต์รายใหญ่ของโลกหลายรายตั้งฐานการผลิตอยู่ในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเฉพาะผู้ประกอบการที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนผู้ประกอบการส่วนใหญ่ในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยาง จะพบว่าผู้ประกอบการ SMEs ยังขาดศักยภาพในการแข่งขัน เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ประกอบการที่เป็นบริษัทระหว่างประเทศขนาดใหญ่ ที่เข้ามาตั้งอยู่ใน

ประเทศไทย และระดับการแข่งขันในเวทีโลก เนื่องจากข้อจำกัดของผู้ประกอบการ SMEs ในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางในด้านของเงินทุน การพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมในด้านของผลิตภัณฑ์ การขาดศักยภาพในการแปรรูป เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ยาง คุณภาพของผลิตภัณฑ์ยางจากประเทศไทยยังต้องได้รับการพัฒนา เพื่อให้มีความได้เปรียบในการแข่งขันในระดับโลก การขาดการยอมรับของตราสินค้าผลิตภัณฑ์ยางจากประเทศไทย เนื่องด้วยประเทศไทยยังไม่มีตราสินค้าผลิตภัณฑ์ยางที่โด่งดังในระดับโลก รวมถึงปัญหาด้านเสถียรภาพของราคาวัตถุดิบที่มีความผันผวนมากในช่วงหลายปีที่ผ่านมา

หากพิจารณาด้านการค้าระหว่างประเทศในอุตสาหกรรมยางพารา และผลิตภัณฑ์ยาง พบว่าประเทศไทยมีการส่งออกไปยังประเทศคู่ค้าสำคัญทั่วโลก อาทิ สหรัฐอเมริกา ซึ่งมีการส่งออกผลิตภัณฑ์ยาง ยางแผ่นรมควัน และยางแท่ง ประเทศจีนมีการส่งออกผลิตภัณฑ์ยาง ยางแผ่นรมควัน ยางแท่ง และยางคอมปาว ประเทศญี่ปุ่นมีการส่งออกผลิตภัณฑ์ยาง และยางแผ่นรมควัน และยางแท่ง ประเทศมาเลเซียมีการส่งออกน้ำยางข้นสำหรับอุตสาหกรรมถุงมือยาง และอุปกรณ์การแพทย์ และประเทศเวียดนามมีการส่งออกผลิตภัณฑ์ยาง

ในส่วนของผลกระทบ สามารถสรุปผลกระทบเชิงบวก และเชิงลบ จากการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ได้ดังตารางที่ 6.6 ต่อไปนี้

ตารางที่ 6.6 ผลกระทบของ AEC ต่อกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยาง

	ผลกระทบด้านบวก	ผลกระทบด้านลบ
อุตสาหกรรมต้นน้ำ	- ปัจจุบันกรอบ AEC ไม่ครอบคลุมแรงงานในอุตสาหกรรมต้นน้ำ อย่างไรก็ตาม พบว่าในปัจจุบันมีการใช้แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชาในสวนยางพาราเป็นจำนวนมาก ดังนั้น หากมีการขยายกรอบความร่วมมือให้ครอบคลุมแรงงานกรีดยาง สามารถส่งผลกระทบเชิงบวกในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานกรีดยางและส่งเสริมการพัฒนาทักษะแรงงานกรีดยางในสวนยางพารา	- ผลิตภัณฑ์น้ำยางสดมีโอกาสเสียคุณภาพได้ง่าย จึงต้องมีการแปรรูปในระยะเวลาที่รวดเร็วในพื้นที่ปลูกยางพารา จึงไม่ค่อยมีการค้าระหว่างประเทศ ทำให้ได้รับผลกระทบจากกรอบ AEC ค่อนข้างจำกัด
อุตสาหกรรมกลางน้ำ	- ผลิตภัณฑ์ยางแปรรูปขั้นต้นสามารถส่งออกไปยังตลาดอาเซียนได้ในปริมาณที่มากขึ้น เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้เปรียบด้านการผลิตผลิตภัณฑ์ยางแปรรูปขั้นต้น	- ผลิตภัณฑ์ยางแปรรูปขั้นต้นจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพเพื่อสอดคล้องกับมาตรฐานร่วมกันในการยอมรับ (MRA) ของอาเซียน
อุตสาหกรรมปลายน้ำ	- จากความได้เปรียบของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางในประเทศไทย AEC สามารถส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ยางจากประเทศไทยมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้นในการขยายตลาดไปในประเทศอาเซียน เนื่องจากสิทธิพิเศษทางภาษี อย่างไรก็ตาม พบว่าความต้องการผลิตภัณฑ์ยางในประเทศอาเซียนค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่ค้าสำคัญ เช่น จีน สหรัฐอเมริกา หรือ ญี่ปุ่น	- ผู้ประกอบการบางกลุ่มในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางอาจเผชิญกับการแข่งขันที่มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งถุงมือยาง ซึ่งมีคู่แข่งสำคัญคือประเทศมาเลเซีย อีกทั้งยังพบปัญหาการใช้สิทธิตามกรอบ AEC ว่าด้วยกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (ROO) ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) จำเป็นต้องพัฒนาทักษะความรู้ความเข้าใจในการขอรับสิทธิพิเศษทางภาษีภายใต้ Form D - ผู้ประกอบการ SMEs ในประเทศไทยยังค่อนข้างขาดแคลนทักษะความรู้ เพื่อได้รับประโยชน์จากสิทธิพิเศษทางภาษี ทำให้อาจเสียเปรียบผู้ประกอบการจากประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ ที่มีทักษะความรู้ด้านการใช้สิทธิพิเศษมากกว่า

ข้อเสนอแนะกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยาง

- รักษาเสถียรภาพของราคาวัตถุดิบ และปริมาณของอุปทาน โดยการบริหารจัดการปริมาณน้ำยางสด ร่วมกับประเทศผู้ผลิตที่สำคัญอื่นๆ อาทิ อินโดนีเซีย มาเลเซีย รวมถึงประเทศผู้ผลิตใหม่ๆ เช่น เวียดนาม ลาว เป็นต้น
- พัฒนาห้องปฏิบัติการทดสอบมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ เพื่อทดสอบ และรับประกันคุณภาพของผลิตภัณฑ์ยางแปรรูปขั้นต้น รวมถึงพัฒนาระบบการแปรรูปผลิตภัณฑ์ยางแปรรูปขั้นต้นอย่างครบวงจร เพื่อยกระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ยางแปรรูปขั้นต้นของประเทศไทย ให้ทัดเทียมคุณภาพของยางแปรรูปขั้นต้นจากประเทศคู่แข่งสำคัญ เช่น มาเลเซีย
- พัฒนานวัตกรรม และพัฒนาศักยภาพในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกลุ่มผู้ประกอบการ SMEs โดยอาศัยความได้เปรียบจากการที่ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลกในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยาง

ภาพที่ 6.4 หุ้นส่วนทางกลยุทธ์กับต่างประเทศของกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยาง

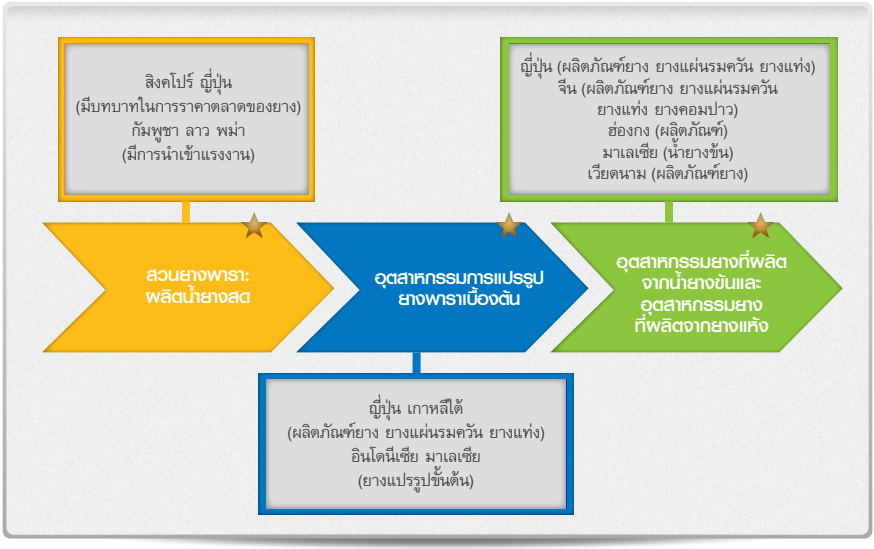

6.4 กลุ่มอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ และพลิตภัณฑ์พลาสติก

อุตสาหกรรมพลาสติกเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างรายได้มูลค่ากว่า 2.2 แสนล้านบาท และยังมีความเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตลอดจนมีจำนวนโรงงานในอุตสาหกรรมนี้กว่า 3,000 โรงงานทั่วประเทศ มีการจ้างแรงงานกว่า 350,000 คน (สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย) นอกจากนี้อุตสาหกรรมพลาสติกยังมีบทบาทสำคัญในการนำรายได้จากต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทย

นอกจากความสำคัญในการส่งออก และนำเข้าแล้วนั้น อุตสาหกรรมพลาสติกยังเป็นอุตสาหกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรมปิโตรเคมีซึ่งป้อนวัตถุดิบให้กับการผลิตเม็ดพลาสติก โดยนำมาผลิตต่อเป็นผลิตภัณฑ์พลาสติกรูปแบบต่างๆ และอุตสาหกรรมต่อเนื่องนานาประเภทที่ต้องใช้ผลิตภัณฑ์พลาสติกเป็นวัตถุดิบกึ่งสำเร็จรูป หรือเป็นส่วนประกอบในการผลิต อาทิ อุตสาหกรรมยานยนต์ และชิ้นส่วนยานยนต์ อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้าง อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมเครื่องใช้สำนักงาน อุตสาหกรรมเครื่องใช้ในครัวเรือน อุตสาหกรรมของเล่น อุตสาหกรรมเครื่องกีฬา อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย และอุตสาหกรรมรองเท้า เป็นต้น ดังนั้นนอกจากการเป็นอุตสาหกรรมที่ผลิตขั้นสุดท้ายเพื่อผู้บริโภคโดยตรงแล้ว อุตสาหกรรมพลาสติกยังมีบทบาทอย่างมากในการสนับสนุนการผลิตให้กับอุตสาหกรรมต่างๆ เหล่านี้

ดัชนีชี้วัดความสำคัญของอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์พลาสติก สามารถสรุปได้ ดังนี้

จุดเด่นของอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์พลาสติกในภาคการผลิตของ SMEs ไทย

1. เป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญสำหรับเศรษฐกิจไทยทั้งในเชิงมูลค่าทางเศรษฐกิจ เพื่อการบริโภคภายในประเทศ และเพื่อการส่งออก และในเชิงความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากผลผลิตของอุตสาหกรรมนี้เป็นทั้งผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป เพื่อผู้บริโภคโดยตรง และเป็นชิ้นส่วน หรือส่วนประกอบในการผลิตให้กับอุตสาหกรรมหลากหลายประเภท

2. อุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์พลาสติก เป็นอุตสาหกรรมเชื่อมต่อระหว่างอุตสาหกรรมเม็ดพลาสติก ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมต้นน้ำที่แข็งแกร่งของไทยกับอุตสาหกรรมปลายน้ำของไทยที่มีศักยภาพในการแข่งขันสูง เช่น อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมชิ้นส่วนรถยนต์ และอุตสาหกรรมชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ดังนั้นจึงมีความได้เปรียบ และมีโอกาสที่จะสามารถพัฒนาเป็นผู้นำอุตสาหกรรมในภูมิภาคนี้ได้เช่นเดียวกับอุตสาหกรรมต้นน้ำและปลายน้ำ

3. อุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์พลาสติก เป็นอุตสาหกรรมที่สร้างอาชีพและมีผลกระทบต่อแรงงานเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่พึ่งพาแรงงานเป็นหลัก (Labor-Intensive Industry) และผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการรายย่อย

ตารางที่ 6.7 สรุปค่าดัชนีหลักมูลค่าเฉลี่ยปี พ.ศ. 2544-2553 ของกลุ่มอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์และผลิตภัณฑ์พลาสติก

ดัชนี	มูลค่า
มูลค่าการส่งออกในอาเซียน	46,549.80 ล้านบาท
สัดส่วนมูลค่าการส่งออกในอาเซียนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ	ร้อยละ 1.17
ดุลการค้าในอาเซียน	15,454.19 ล้านบาท
มูลค่าการค้าในอาเซียน	77,645.41 ล้านบาท
ดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (RCA Index)	1.365
อัตราการใช้กำลังการผลิต	65.40
จำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	ร้อยละ 70
สัดส่วนจำนวนแรงงานในภาค SMEs	ร้อยละ 51

จากข้อมูลในตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า กลุ่มอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์พลาสติกเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบต่อภาพรวมของเศรษฐกิจไทยทั้งในตลาดอาเซียนและในตลาดโลก โดยสามารถพิจารณาได้จากมูลค่าการส่งออก และนำเข้า ซึ่งมีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่องตลอด 10 ปีที่ผ่านมา ทำให้มูลค่าการค้ามีอัตราการเติบโตที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในปี 2553 ที่อัตราการเติบโตของมูลค่าการค้ากลับขึ้นมาเป็นบวก หลังจากที่ในปี 2552 อัตราการเติบโตของมูลค่าการค้าเป็นลบ อย่างไรก็ตามไทยยังคงมีความได้เปรียบในด้านดุลการค้า ถึงแม้จะมีสัญญาณการเติบโตที่ลดลงก็ตาม นอกจากนั้น ไทยยังมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (RCA) เมื่อพิจารณาจากมูลค่าการส่งออกไปยังตลาดโลกซึ่งสูงเป็นอันดับที่ 4 และมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการ SMEs ค่อนข้างมากเช่นกัน จากสัดส่วนจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ต่อจำนวนผู้ประกอบการทั้งหมดเท่ากับร้อยละ 70 และสัดส่วนจำนวนแรงงานในภาค SMEs เท่ากับร้อยละ 51 หรือ 46,443 คน

สำหรับโครงสร้างของอุตสาหกรรมพลาสติก สามารถแบ่งได้เป็นอุตสาหกรรมต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ซึ่งอุตสาหกรรมต้นน้ำที่สำคัญ คือ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี หรืออุตสาหกรรมเม็ดพลาสติกที่มีผลผลิตเป็นเม็ดพลาสติกและพลาสติกขั้นปฐมชนิดต่างๆ เช่น โพลีเอทีลีน โพลีไพรไพลีน โพลีไวนิล-คลอไรด์ เป็นต้น ซึ่งประเทศผู้ผลิตที่สำคัญ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา เบลเยี่ยม เยอรมนี และเกาหลีใต้ เป็นต้น และผู้บริโภคที่สำคัญ ได้แก่ จีน เยอรมนี และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น นอกจากนี้ อุตสาหกรรมต้นน้ำอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตบรรจุภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์พลาสติก คือ อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล อุตสาหกรรมแม่พิมพ์ และอุตสาหกรรมสารประกอบ (Compound)

ส่วนอุตสาหกรรมกลางน้ำ คือ อุตสาหกรรมที่นำเม็ดพลาสติกมาผ่านกระบวนการแปรรูปต่างๆ (Converter) เพื่อผลิตเป็นบรรจุภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์พลาสติกประเภทต่างๆ นอกจากผลผลิตบางประเภทในอุตสาหกรรมนี้จะถูกจำหน่ายให้ผู้บริโภคแล้วนั้น ผลผลิตบางส่วนจะถูกนำไปใช้ในอุตสาหกรรมปลายน้ำต่างๆ ดังที่ได้อธิบายไว้ในเบื้องต้น และยังสามารถนำกลับมาใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมรีไซเคิลได้อีกด้วย โดยผู้ผลิตและผู้บริโภคที่สำคัญ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และเยอรมนี เป็นต้น

สำหรับผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบของ AEC ที่มีต่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์พลาสติกของไทย สามารถสรุปผล และนำเสนอข้อเสนอแนะ ตามห่วงโซ่คุณค่าของอุตสาหกรรมนี้ได้ ดังตารางที่ 6.8 ต่อไปนี้

ตารางที่ 6.8 ผลกระทบของ AEC ต่อกลุ่มอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์และผลิตภัณฑ์พลาสติก

	ผลกระทบด้านบวก	ผลกระทบด้านลบ
อุตสาหกรรมต้นน้ำ	- ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบราคาถูกจากประเทศอาเซียนได้มากขึ้น หรือผ่านอาเซียน + 3 อาเซียน + 6 หรืออาเซียน-สหภาพยุโรป เช่น เม็ดพลาสติก เครื่องจักร และสารประกอบ เป็นต้น - ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงบริการด้านการวิจัย และพัฒนาต่างๆ ที่จำเป็นได้ง่ายและมากขึ้น ทั้งจากประเทศในกลุ่มอาเซียน อาเซียน + 3 อาเซียน + 6 หรือ อาเซียน-สหภาพยุโรป - ผู้ประกอบการซึ่งนำโดยบริษัทขนาดกลาง และใหญ่ของไทยสามารถเข้าไปลงทุนในประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มีค่าแรงต่ำมากขึ้น เช่น ประเทศในกลุ่ม CLMV เพื่อการลงทุนตั้งโรงงานผลิตเม็ดพลาสติก - ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแรงงานที่มีต้นทุนต่ำกว่าจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า ลาว เวียดนาม และกัมพูชา เป็นต้น	- ไทยจะขาดแคลนแรงงานฝีมือ และบุคลากร เช่น วิศวกรเคมี และผู้เชี่ยวชาญในด้านการวิจัย และพัฒนา เนื่องจากแรงงานเหล่านี้อาจย้ายไปทำงานในประเทศอื่นที่มีค่าตอบแทน และสวัสดิการที่สูงกว่า
อุตสาหกรรมกลางน้ำ	- ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงบริการทางด้านการเงิน บริการการให้คำปรึกษา และบริการด้านการวิจัย และพัฒนาต่างๆ ที่จำเป็นได้ง่าย และมากขึ้น - ผู้ประกอบการสามารถเข้าไปลงทุนในประเทศกลุ่มอาเซียนมากขึ้น เช่น ประเทศในกลุ่ม CLMV เพื่อใช้เป็นฐานขยายการผลิตบรรจุภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์พลาสติก - ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแรงงานที่มีต้นทุนต่ำกว่าจากประเทศเพื่อนบ้าน - ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากนักลงทุนต่างชาติได้มากขึ้น	- แรงงานฝีมือ และบุคลากรไทย เช่น ช่างคุมเครื่องจักร ช่างขึ้นรูปพลาสติก เป็นต้น จะย้ายไปทำงานในประเทศอื่นที่ให้ค่าตอบแทนที่สูงกว่า

ตารางที่ 6.8 (ต่อ) ผลกระทบของ AEC ต่อกลุ่มอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์และผลิตภัณฑ์พลาสติก

	ผลกระทบด้านบวก	ผลกระทบด้านลบ
อุตสาหกรรมปลายน้ำ	- การส่งออกผลิตภัณฑ์พลาสติก และผลิตภัณฑ์จากอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องของประเทศไทย เช่น ผลิตภัณฑ์อาหาร และผลิตภัณฑ์ชิ้นส่วนยานยนต์ จะขยายตัวมากขึ้น ทั้งในกลุ่มประเทศอาเซียน และประเทศนอกกลุ่มอาเซียน ซึ่งเป็นผลจากความร่วมมือและข้อตกลงต่างๆ เช่น อาเซียน + 3 อาเซียน + 6 หรือ อาเซียน-สหภาพยุโรป - ผู้ประกอบการจะสามารถเข้าถึงบริการทางด้านการตลาดต่างๆ ที่จำเป็นได้ง่าย และมากขึ้น - ผู้ประกอบการสามารถเข้าไปลงทุนในประเทศกลุ่มอาเซียนได้มากขึ้น โดยเฉพาะประเทศในกลุ่ม CLMV โดยการร่วมลงทุนกับผู้ประกอบการในประเทศนั้นๆ - ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแรงงานที่มีต้นทุนต่ำกว่าจากประเทศเพื่อนบ้าน - ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น	- ผู้ประกอบการจะเสียส่วนแบ่งทางการตลาดให้กับสินค้าราคาถูกและสินค้าที่ด้อยคุณภาพจากประเทศอื่นๆ - สินค้าในอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องจากประเทศอาเซียน +3 อาเซียน + 6 และอาเซียน-สหภาพยุโรป จะเข้ามาแย่งส่วนแบ่งทางการตลาดในอาเซียน - แรงงานฝีมือและบุคลากรไทย เช่น วิศวกร เป็นต้น จะย้ายไปทำงานในประเทศอื่นที่ให้ค่าตอบแทนที่สูงกว่า

ข้อเสนอแนะกลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องจักรกล

- รัฐบาลควรสนับสนุนให้มีการหาแหล่งวัตถุดิบที่มีคุณภาพและราคาถูกจากแหล่งใหม่ในกลุ่มประเทศอาเซียน รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อการเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบในการผลิตเม็ดพลาสติก

- รัฐบาลเร่งแก้ไขปัญหาในการนำเข้าวัตถุดิบที่มีราคาสูง เช่น เม็ดพลาสติก เครื่องจักร และสารประกอบ จากประเทศอาเซียน อาเซียน + 3 อาเซียน + 6 และอาเซียน-สหภาพยุโรป

- รัฐบาลควรสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศอาเซียนและประเทศอื่นๆ นอกอาเซียน เช่น อาเซียน + 3 อาเซียน + 6 และ อาเซียน-สหภาพยุโรป ในการวิจัย พัฒนา การปรับปรุงคุณภาพ และการผลิตบรรจุภัณฑ์และผลิตภัณฑ์พลาสติก การเคลื่อนย้ายแรงงานที่จำเป็น การแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีและองค์ความรู้ต่างๆ

ภาพที่ 6.5 หุ้นส่วนทางกลยุทธ์กับต่างประเทศของกลุ่มอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์และผลิตภัณฑ์พลาสติก

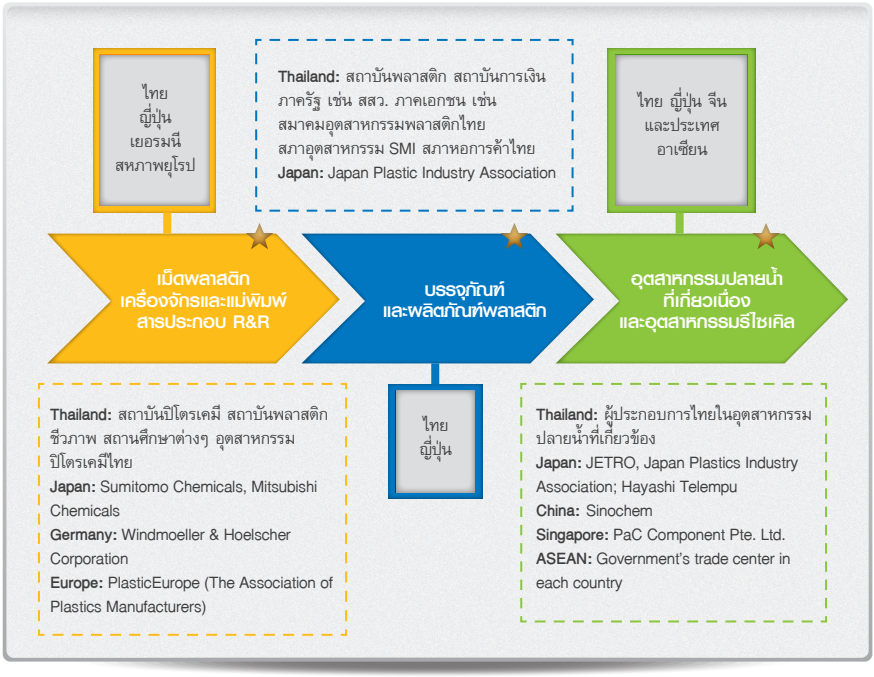

6.5 กลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม

อุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่มไทย เป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้เข้าประเทศเป็นอันดับต้นๆ และเป็นอุตสาหกรรมที่มีการพัฒนาการผลิต เพื่อการส่งออกมาเป็นระยะเวลามากกว่า 50 ปี โดยกระบวนการผลิตสามารถแบ่งออกเป็นอุตสาหกรรมต้นน้ำ (อุตสาหกรรมเส้นใยและปั่นด้าย) อุตสาหกรรมกลางน้ำ (อุตสาหกรรมผ้าผืน พิมพ์ และฟอกย้อม) และอุตสาหกรรมปลายน้ำ (อุตสาหกรรมเสื้อผ้า / เครื่องนุ่งห่ม) ทั้งนี้ผู้ประกอบการในแต่ละกระบวนการผลิตได้มีการรวมตัวเป็นสมาคมต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม ให้มีศักยภาพในการแข่งขันในตลาดโลก นอกจากนี้ ยังได้มีการร่วมมือทางด้านนโยบายการค้าในระดับอาเซียน คือ สหพันธ์อุตสาหกรรมสิ่งทอแห่งอาเซียน (ASEAN Federation of Textile Industry: AFTEX) โดยมีโครงการสำคัญคือ โครงการ ACE และโครงการ SAFSA

จุดเด่นของอุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม ในภาคการผลิตของ SMEs ไทย

1. อุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม เป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยคิดเป็นสัดส่วนของผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาคอุตสาหกรรมสูงถึงร้อยละ 34.15

2. อุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่มไทย มีบทบาทต่อการจ้างงานของประเทศ เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานในการผลิตอย่างเข้มข้น (Labor Intensive) รวมถึงเป็นอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อการส่งออก สามารถทำรายได้เข้าปีละมากกว่าสองแสนล้านบาท

3. อุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่มไทย เป็นอุตสาหกรรมที่มีการพัฒนาจากขั้นตอนการผลิตเพื่อทดแทนนำเข้าสู่การผลิตเพื่อส่งออก จึงมีกระบวนการผลิตที่ครบวงจรตั้งแต่อุตสาหกรรมต้นน้ำ อุตสาหกรรมกลางน้ำ และอุตสาหกรรมปลายน้ำ

4. ทักษะและฝีมือแรงงานด้านการสร้างสรรค์ รวมทั้งคุณภาพของสินค้าในอุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม เป็นที่ยอมรับในระดับโลก

5. การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ มีการรวมกลุ่มกันเป็นสมาคมอย่างเข้มแข็ง

6. มีการจัดตั้งสหพันธ์อุตสาหกรรมสิ่งทอแห่งอาเซียน (ASEAN Federation of Textile Industry: AFTEX) เป็นการรวมตัวกันของสมาคมด้านสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มใน 10 ประเทศสมาชิกของอาเซียน

ตารางที่ 6.9 สรุปมูลค่าดัชนีต่างๆ ของกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มโดยเฉลี่ย ปี 2544 - 2553

ดัชนี	มูลค่า
มูลค่าการส่งออกในอาเซียน	28,766.15 ล้านบาท
สัดส่วนมูลค่าการส่งออกในอาเซียนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ	ร้อยละ 0.73
ดุลการค้าในอาเซียน	20,365.72 ล้านบาท
มูลค่าการค้าในอาเซียน	37,166.58 ล้านบาท
ดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (RCA Index)	1.155
จำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	115,002 (ร้อยละ 99)
สัดส่วนจำนวนแรงงานในภาค SMEs	ร้อยละ 63

จากข้อมูลในตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า กลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม เป็นอีกหนึ่งกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบต่อภาพรวมของเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างมากทั้งการส่งออกและนำเข้า แม้ว่าในปี 2553 ไทยจะมีการนำเข้าเพิ่มมากขึ้นทั้งในตลาดอาเซียนและตลาดโลก แต่ไทยยังคงมีความได้เปรียบดุลการค้าเป็นอันดับที่ 5 ในตลาดอาเซียน และได้เปรียบดุลการค้าในตลาดโลกเช่นเดียวกัน ถึงแม้ว่าจะเป็นในอัตราที่ลดลงในปี 2553 ก็ตาม แต่สภาพตลาดของกลุ่มอุตสาหกรรมนี้มีความผันผวนค่อนข้างมาก หากพิจารณาจากมูลค่าดุลการค้าในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา นอกจากนั้นไทยยังมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (RCA) เมื่อพิจารณาจากมูลค่าการส่งออกไปยังตลาดโลกซึ่งสูงเป็นอันดับที่ 8 และยังมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการ SMEs อย่างมาก โดยพิจารณาได้จากจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และสัดส่วนจำนวนแรงงานในภาค SMEs ที่อยู่ในอันดับที่ 1 และ 3 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาห่วงโซ่คุณค่าร่วมกับหุ้นส่วนทางกลยุทธ์ในกลุ่มประเทศอาเซียน พบว่า อุตสาหกรรมต้นน้ำ ประเทศอินโดนีเซียมีศักยภาพการแข่งขันการส่งออกในตลาดโลกมากที่สุด อุตสาหกรรมกลางน้ำ ประเทศไทยมีศักยภาพการแข่งขันการส่งออกในตลาดโลก และมีทำเลที่ตั้งใกล้กับหลายประเทศสมาชิกอาเซียน อุตสาหกรรมปลายน้ำ ประเทศลาว เวียดนาม และกัมพูชา มีศักยภาพการแข่งขันการส่งออกในตลาดโลกเหนือกว่าประเทศสมาชิกอื่น สำหรับผลกระทบของ AEC ตามห่วงโซ่คุณค่าและข้อเสนอแนะ สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 6.10 ต่อไปนี้

ตารางที่ 6.10 ผลกระทบของ AEC ต่อกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม

	ผลกระทบด้านบวก	ผลกระทบด้านลบ
อุตสาหกรรมต้นน้ำ	- เนื่องจากประเทศไทยมีการนำเข้าเส้นใยจากประเทศอินโดนีเซีย AEC จะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลง ก่อให้เกิดความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเพิ่มขึ้น - ผู้ประกอบการไทยจะได้รับประโยชน์จากอุปสงค์ต่อเนื่องที่เกิดจากการเปิดเสรีทางด้านบริการ โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว และสปา - การแข่งขันที่สูงขึ้นจะส่งผลให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องพัฒนาแรงงานฝีมือ อันเป็นผลดีต่อประสิทธิภาพการผลิตของประเทศ - ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนง่ายขึ้น	- ผู้ประกอบการต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยนมากขึ้น
อุตสาหกรรมกลางน้ำ	- ผู้ประกอบการสามารถส่งออกผ้าผืนไปยังประเทศในกลุ่มอาเซียนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศลาว เวียดนาม และกัมพูชา - ผู้ประกอบการไทยจะได้รับประโยชน์จากอุปสงค์ต่อเนื่องที่เกิดจากการเปิดเสรีทางด้านบริการ โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวและสปา	- ผู้ประกอบต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยนมากขึ้น

ตารางที่ 6.10 (ต่อ) ผลกระทบของ AEC ต่อกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม

	ผลกระทบด้านบวก	ผลกระทบด้านลบ
อุตสาหกรรมปลายน้ำ	- ผู้ประกอบการสามารถส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไปยังประเทศในกลุ่มอาเซียน + 3 และอาเซียน + 6 เพิ่มมากขึ้น - ผู้ประกอบการสามารถย้ายฐานการผลิตไปยังลาว เวียดนาม และกัมพูชา ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบและมีศักยภาพการแข่งขันการส่งออกที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากไทยขาดแคลนแรงงาน และมีต้นทุนการผลิตที่สูงกว่า - การแข่งขันที่สูงขึ้นจะส่งผลให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องพัฒนาแรงงานฝีมือ อันเป็นผลดีต่อประสิทธิภาพการผลิตของประเทศ - ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนง่ายขึ้น	- ความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยนส่งผลต่อการปรับตัวด้านต้นทุนการผลิต

ข้อเสนอแนะกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

- รัฐบาลควรหาช่องทาง หรือเครือข่ายการติดต่อธุรกิจด้านเส้นใย และเส้นด้ายในประเทศอินโดนีเซีย เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการไทย
- รัฐบาลควรให้การสนับสนุนโครงการ ASEAN Competitiveness Enhancement (ACE) และโครงการ Source ASEAN Full Service Alliance (SAFSA)
- รัฐบาลควรส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการค้าสิ่งทอ โดยเน้นที่การสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า และการบริหารจัดการเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์
- รัฐบาลควรให้การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม ขยายการลงทุนไปยังประเทศลาว เวียดนาม และกัมพูชา

ภาพที่ 6.6 หุ้นส่วนทางกลยุทธ์ด้านการค้าของอุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม

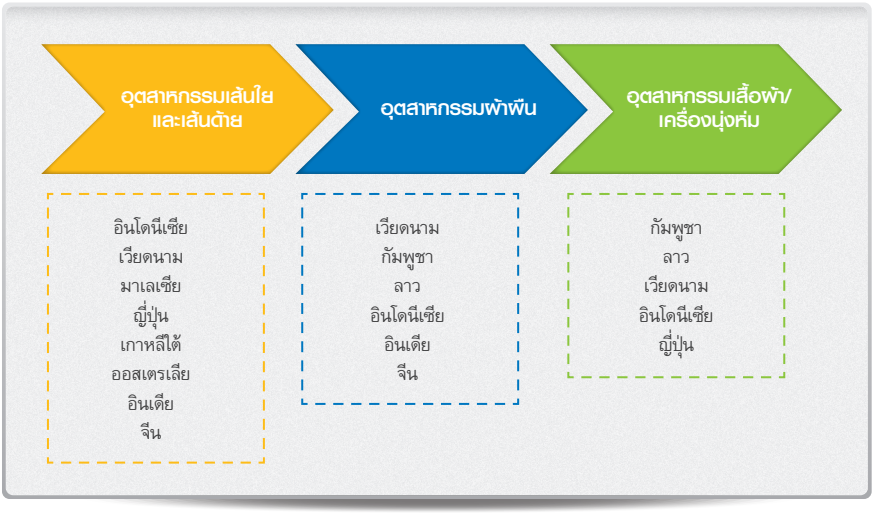

ในส่วนของข้อเสนอแนะผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและย่อม (SMEs) ในอุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่มไทย มีดังนี้

- ผู้ประกอบการควรปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ให้เป็นเชิงรุกมากขึ้น โดยการใช้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีจากกลุ่มประเทศ กัมพูชา ลาว และเวียดนาม ซึ่งมีจำนวนแรงงานเป็นจำนวนมาก เพื่อแก้ไขการขาดแคลนแรงงาน นอกจากนี้ผู้ประกอบการยังสามารถใช้ประโยชน์จากกลุ่มประเทศเหล่านี้ ในการเป็นฐานการส่งออกไปนอกอาเซียนเพื่อใช้ประโยชน์จากสถานะประเทศด้อยพัฒนา
- ผู้ประกอบการควรเพิ่มศักยภาพการแข่งขันโดยการใช้ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) รวมถึงพัฒนาสินค้าเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และเน้นการสร้างตราสินค้าตลอดจนขยายช่องทางการส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศให้มากขึ้น โดยมีกระบวนการผลิต และการส่งมอบสินค้าที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างคุณค่าให้แก่ลูกค้า
- ผู้ประกอบการควรร่วมมือในการผลักดันการสร้างเครือข่ายการผลิตที่เชื่อมโยงกันตั้งแต่อุตสาหกรรมต้นน้ำจนถึงการส่งออก เพื่อให้สินค้ามีต้นทุนการผลิตที่ต่ำ และสร้างเครือข่ายที่ผลิตสินค้าชนิดเดียว เพื่อลดการแข่งขัน เพิ่มเงินทุน และเพิ่มกำลังการผลิต
- ผู้ประกอบการควรลงทุน เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานอย่างเป็นระบบ

จากข้อเสนอดังกล่าว สามารถนำมาใช้เป็นหลักสำคัญในการกำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย เพื่อให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความสามารถในการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีวิสัยทัศน์ คือ ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการค้าสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

6.6 กลุ่มอุตสาหกรรมอัญมณี และเครื่องประดับ

อุตสาหกรรมอัญมณี และเครื่องประดับ เป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างยิ่ง ไม่เพียงแต่เป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้จากการส่งออกให้กับประเทศในลำดับต้นๆ ตลอดมา หากแต่ยังสร้างอาชีพ และมีผลกระทบกับแรงงานตลอดห่วงโซ่การผลิตให้แก่ประชากรในประเทศจำนวนไม่น้อยทั้งทางตรง และทางอ้อม ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีชื่อเสียงในด้านพลอย และแรงงานฝีมือของไทย ซึ่งเป็นที่ยอมรับในตลาดโลก แต่อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมีข้อจำกัดในการพัฒนาอุตสาหกรรมนี้อยู่หลายประการ ได้แก่ ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมนี้ ส่วนใหญ่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) การดำเนินงานโดยทั่วไปยังเป็นระบบครอบครัว มีกระบวนการผลิต การจัดการ และการตลาดที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร รวมทั้งขาดเงินทุนจำนวนมาก ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับการลงทุนในอุตสาหกรรมนี้ ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะคาดหวังว่า สินค้านี้จะสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก แต่จากข้อจำกัดข้างต้นของอุตสาหกรรม ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมนี้เพิ่มขึ้น เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันและส่วนแบ่งทางการตลาดให้ได้ในระยะยาว

จุดเด่นของอุตสาหกรรมอัญมณี และเครื่องประดับ ในภาคการผลิตของ SMEs ไทย

1. เป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยในลำดับต้นๆ โดยในปี 2553 ประเทศไทยได่อันดับจากอันดับที่ 14 มาอยู่ที่อันดับ 10 ของประเทศผู้ส่งออกอัญมณี และเครื่องประดับรายใหญ่ของโลก

2. อุตสาหกรรมอัญมณี และเครื่องประดับ เป็นอีกหนึ่งอุตสาหกรรมในประเทศไทยที่มีกระบวนการผลิต และการสร้างมูลค่าครบตลอดห่วงโซ่อุปทาน-คุณค่าตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ไปจนถึงปลายน้ำ

3. ทักษะ และฝีมือแรงงาน รวมทั้งคุณภาพของสินค้าในอุตสาหกรรมอัญมณี และเครื่องประดับของไทยเป็นที่ยอมรับในระดับโลก

4. อุตสาหกรรมอัญมณี และเครื่องประดับ เป็นอุตสาหกรรมที่สร้างอาชีพ และมีผลกระทบต่อแรงงานเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่พึ่งพาแรงงานเป็นหลัก (Labor-Intensive Industry) และผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการ SMEs

ตารางที่ 6.11 สรุปมูลค่าดัชนีต่างๆ ของกลุ่มอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับโดยเฉลี่ย ปี 2544 - 2553

ดัชนี	มูลค่า
มูลค่าการส่งออกในอาเซียน	2,874.80 ล้านบาท
มูลค่าการส่งออกไปยังตลาดโลก	178,492.59 ล้านบาท
สัดส่วนมูลค่าการส่งออกในอาเซียนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ	ร้อยละ 4.39
ดุลการค้าในอาเซียน	-3,955.90 ล้านบาท
ดุลการค้าในโลก	21,668.02 ล้านบาท
มูลค่าการค้าในอาเซียน	9,705.50 ล้านบาท
มูลค่าการค้าในตลาดโลก	335,317.16 ล้านบาท
ดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (RCA Index)	1.915
จำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	3,311 แห่ง (ร้อยละ 99)
สัดส่วนจำนวนแรงงานในภาค SMEs	ร้อยละ 53

จากข้อมูลในตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า กลุ่มอุตสาหกรรมอัญมณี และเครื่องประดับ เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบต่อผู้ประกอบการ SMEs ไทยค่อนข้างมาก พิจารณาได้จากจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และสัดส่วนจำนวนแรงงานในภาค SMEs ที่อยู่ในอันดับที่ 5 ถึงแม้ว่ามูลค่าการส่งออกในตลาดอาเซียนจะมีจำนวนค่อนข้างน้อย แต่นับว่าเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีอัตราการเติบโตที่สูงที่สุด ซึ่งแสดงถึงสัญญาณที่ดีของการเติบโต อย่างไรก็ตามกลุ่มเป้าหมายหลักยังคงเป็นประเทศนอกอาเซียน คือ สวิสเซอร์แลนด์ สำหรับตลาดอาเซียนไทยยังคงเสียเปรียบดุลการค้ามาโดยตลอด ซึ่งในทางกลับกันนั้น ไทยได้เปรียบดุลการค้าในตลาดโลกแต่ในอัตราที่ลดลง แสดงให้เห็นว่าไทยมีการนำเข้าวัตถุดิบจำนวนมากทั้งในตลาดอาเซียน และตลาดโลก ซึ่งการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) นั้นจะเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมนี้ในเรื่องของการนำเข้าวัตถุดิบจากประเทศอาเซียน และยังสามารถใช้ประเทศในอาเซียนเป็นทางผ่านในการนำเข้าวัตถุดิบจากประเทศนอกอาเซียนเช่นเดียวกัน นอกจากนั้นไทยยังมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (RCA) เมื่อพิจารณาจากมูลค่าการส่งออกไปยังตลาดโลกสูงเป็นอันดับที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ไทยมีศักยภาพในการแข่งขันในตลาดโลกค่อนข้างมาก

ในปี 2553 ไทยส่งออกสินค้าอัญมณี และเครื่องประดับในตลาดโลก ไปยังสวิสเซอร์แลนด์ ฮ่องกง และออสเตรเลียมากที่สุด ตามลำดับ ในขณะที่ตลาดอาเซียนส่งออกไปยังเวียดนาม สิงคโปร์ และอินโดนีเซียมากที่สุด ตามลำดับ โดยสินค้าที่มีมูลค่าส่งออกสูงสุดในปี 2553 คือ ทองคำที่ยังมิได้ขึ้นรูปหรือทองคำกึ่งสำเร็จรูป เครื่องประดับแท้เป็นสินค้าที่มีมูลค่าการส่งออกสูงเป็นอันดับ 2 รองลงมาจากทองคำที่ยังไม่ได้ขึ้นรูป หรือทองคำกึ่งสำเร็จรูป ด้วยสัดส่วนร้อยละ 26.86 ของมูลค่าการส่งออกอัญมณี และเครื่องประดับโดยรวม และมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 16.00 เพชรเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญเป็นอันดับที่ 3 ในสัดส่วนร้อยละ 9.47 และมีอัตราการเติบโตสูงถึงร้อยละ 24.73 โดยมีเพชรที่เจียระไนแล้วเป็นสินค้าส่งออกหลักในหมวดนี้ พลอยสีมีมูลค่าการส่งออกคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 4.09 ของมูลค่าการส่งออกอัญมณี และเครื่องประดับโดยรวมของไทย และมีอัตราการเติบโตร้อยละ 10.60 ในปี 2553 ไทยนำเข้าสินค้าอัญมณี และเครื่องประดับในตลาดโลก จากสวิสเซอร์แลนด์ ออสเตรเลีย และญี่ปุ่นมากที่สุด ตามลำดับ ในขณะที่ตลาดอาเซียน ไทยนำเข้าจากมาเลเซียมากที่สุด มูลค่าการนำเข้าสินค้าอัญมณี และเครื่องประดับ ในปี 2553 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 63.73 โดยสินค้าที่มีการนำเข้าสูงสุด คือ ทองคำที่ยังไม่ได้ขึ้นรูปหรือทองคำกึ่งสำเร็จรูป สินค้านำเข้าในลำดับถัดมาคือ เพชร มีมูลค่านำเข้าลดร้อยละ 6.89 โดยส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าเพชรที่เจียระไนแล้ว ซึ่งปรับตัวลดลงร้อยละ 6.16 ส่วน

สินค้านำเข้ารายการสำคัญอื่นๆ ได้แก่ เงิน เครื่องประดับแท้ พลอยสี ซึ่งมีมูลค่าการนำเข้าเติบโตร้อยละ 35.14 0.42 และ 8.79 ตามลำดับ ทั้งนี้สินค้าในการนำเข้าส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 93.00 ยังคงเป็นสินค้าประเภทวัตถุดิบ

อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับมีจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เท่ากับร้อยละ 99.00 ของจำนวนสถานประกอบการทั้งหมดในกลุ่มอุตสาหกรรมอัญมณี และเครื่องประดับ และสัดส่วนจำนวนแรงงานในภาค SMEs ทั้งระบบในอุตสาหกรรมอัญมณี และเครื่องประดับ อาจมีการจ้างงานสูงกว่าล้านคน ซึ่งหมายรวมถึงการจ้างงานบางส่วนจากแรงงานเกษตรกรรมนอกฤดูกาลด้วย

ห่วงโซ่คุณค่าของอุตสาหกรรมอัญมณี และเครื่องประดับนั้น ประกอบด้วย

- อุตสาหกรรมต้นน้ำ ได้แก่
  1) การวิจัย พัฒนา และออกแบบ (ประเทศคู่ค้าที่สำคัญคือ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และอิตาลี)
  2) การทำเหมืองอัญมณี (ประเทศคู่ค้าที่สำคัญ คือ พม่า อินโดนีเซีย แอฟริกา ออสเตรเลีย รัสเซีย และจีน) ซึ่งอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อุตสาหกรรมเหมืองแร่
- อุตสาหกรรมกลางน้ำ ได้แก่

  การปรับปรุงคุณภาพ และเจียระไนอัญมณี (ประเทศคู่ค้าที่สำคัญ คือ อินโดนีเซีย ลาว สหรัฐอเมริกา เบลเยียม จีน และอินเดีย) ซึ่งอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อุตสาหกรรมเจียระไน การเผา / หุงพลอย และการขัดเงา
- อุตสาหกรรมปลายน้ำ ได้แก่
  1) การผลิตเครื่องประดับ (ประเทศคู่ค้าที่สำคัญ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย เวียดนาม สวิสเซอร์แลนด์ จีน อินเดีย ฮ่องกง ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น) ซึ่งอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องคือ อุตสาหกรรมการผลิตตัวเรือน และเครื่องประดับ อุตสาหกรรมการผลิต และสกัดโลหะมีค่า อุตสาหกรรมการผลิตแม่พิมพ์ และเครื่องจักร

2) การตลาด และการจัดจำหน่าย (ประเทศคู่ค้าที่สำคัญ คือ สิงคโปร์ อินโดนีเซีย สหรัฐอเมริกา สวิสเซอร์แลนด์ จีน อินเดีย และฮ่องกง) นอกจากนั้นอุตสาหกรรมสนับสนุนที่สำคัญของอุตสาหกรรมนี้ยังมีจำนวนมาก อาทิ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว อุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมเครื่องหนัง และรองเท้า อุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์พลาสติก เป็นต้น หากอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง และสนับสนุนเหล่านี้มีการพัฒนา และเติบโตขึ้น อุตสาหกรรมอัญมณี และเครื่องประดับก็จะพัฒนา และเติบโตตามไปด้วย

ผลกระทบจากการรวมกลุ่มเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ต่ออุตสาหกรรมอัญมณี และเครื่องประดับของไทย รวมทั้งข้อเสนอแนะที่จำเป็น สามารถสรุปได้ดังแสดงในตารางที่ 6.12 ต่อไปนี้

ตารางที่ 6.12 ผลกระทบของ AEC ต่อกลุ่มอุตสาหกรรมอัญมณี และเครื่องประดับ

	ผลกระทบด้านบวก	ผลกระทบด้านลบ
อุตสาหกรรมต้นน้ำ	- ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบราคาถูกจากประเทศอาเซียนได้มากขึ้น หรือผ่านอาเซียน + 3 อาเซียน + 6 หรืออาเซียน-สหภาพยุโรป เช่น พลอยจากพม่า เป็นต้น - ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงบริการด้านการวิจัยและพัฒนาต่างๆ ที่จำเป็นจากประเทศในกลุ่มอาเซียน รวมทั้งจากอาเซียน + 3 อาเซียน + 6 หรือ อาเซียน-สหภาพยุโรปได้ง่ายขึ้น และมากขึ้น - ผู้ประกอบการสามารถเข้าไปลงทุนทำเหมืองอัญมณีในกลุ่มประเทศอาเซียน เช่น ประเทศในกลุ่ม CLMV ได้มากขึ้น - ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแรงงานที่มีต้นทุนต่ำกว่าจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า ลาว เวียดนาม กัมพูชา เป็นต้น - ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงบริการทางด้านการเงิน บริการ	- ไทยจะขาดแคลนแรงงานฝีมือ และบุคลากร เช่น แรงงานในการทำเหมือง ผู้เชี่ยวชาญในด้านการวิจัยและพัฒนา เป็นต้น เนื่องจากแรงงานเหล่านี้จะย้ายไปทำงานในประเทศอื่นที่ให้ค่าตอบแทนที่สูงกว่า
อุตสาหกรรมกลางน้ำ	การให้คำปรึกษา และบริการด้านการวิจัยและพัฒนาต่างๆ ที่จำเป็นได้ง่ายและมากขึ้นจากประเทศในกลุ่มอาเซียน รวมทั้งจากอาเซียน + 3 อาเซียน + 6 หรืออาเซียน-สหภาพยุโรป - ผู้ประกอบการสามารถเข้าไปลงทุนในประเทศกลุ่มอาเซียนมากขึ้น เช่น ประเทศในกลุ่ม CLMV เพื่อใช้ฐานการปรับปรุงคุณภาพ และเจียระไนอัญมณี - ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแรงงานที่มีต้นทุนต่ำกว่าจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า ลาว เวียดนาม กัมพูชา และแรงงานต่างชาติเหล่านี้อาจมีความสามารถด้านภาษาต่างประเทศมากกว่าแรงงานไทย - ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแรงงานที่มีต้นทุนต่ำกว่าจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า ลาว เวียดนาม กัมพูชา เป็นต้น	- ไทยจะขาดแคลนแรงงานฝีมือ และบุคลากร เช่น ช่างเจียระไนอัญมณี ช่างเผา/หุงพลอย เป็นต้น เนื่องจากแรงงานเหล่านี้จะย้ายไปทำงานในประเทศอื่นที่ให้ค่าตอบแทนที่สูงกว่า

ตารางที่ 6.12 (ต่อ) ผลกระทบของ AEC ต่อกลุ่มอุตสาหกรรมอัญมณี และเครื่องประดับ

	ผลกระทบด้านบวก	ผลกระทบด้านลบ
อุตสาหกรรมปลายน้ำ	- ผู้ประกอบการจะมีช่องทางในการส่งออกไปยังประเทศในกลุ่มอาเซียน และประเทศนอกกลุ่มอาเซียน จากการความร่วมมือ และข้อตกลงต่างๆ เช่น อาเซียน + 3 อาเซียน + 6 หรือ อาเซียน-สหภาพยุโรป โดยเฉพาะเครื่องประดับทองคำ และเครื่องประดับเงิน - ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงบริการทางด้านการตลาดต่างๆ ที่จำเป็นได้ง่าย และมากขึ้น - ผู้ประกอบการสามารถเข้าไปลงทุนในประเทศกลุ่มอาเซียนได้มากขึ้น โดยเฉพาะประเทศในกลุ่ม CLMV โดยการร่วมลงทุนกับผู้ประกอบการในประเทศนั้นๆ - ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแรงงานที่มีต้นทุนต่ำกว่าจากประเทศเพื่อนบ้าน - ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น	- ผู้ประกอบการอาจเสียส่วนแบ่งทางการตลาดให้แก่สินค้าราคาถูกและสินค้าที่ด้อยคุณภาพจากประเทศอาเซียนอื่นๆ เช่น ประเทศในกลุ่ม CLMV - สินค้าในอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องจากประเทศอาเซียน + 3 อาเซียน + 6 และอาเซียน-สหภาพยุโรป จะเข้ามาแย่งส่วนแบ่งทางการตลาดในอาเซียน - ไทยจะขาดแคลนแรงงานฝีมือ และบุคลากร เช่น นักออกแบบอัญมณี และเครื่องประดับ เป็นต้น เนื่องจากแรงงานเหล่านี้จะย้ายไปทำงานในประเทศอื่นที่ให้ค่าตอบแทนที่สูงกว่า

ข้อเสนอแนะกลุ่มอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ

- รัฐบาลควรสนับสนุนให้มีการหาแหล่งวัตถุดิบที่มีคุณภาพ และราคาถูก จากแหล่งใหม่ในกลุ่มประเทศอาเซียน รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อการเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบ และการทำเหมืองอัญมณี

- รัฐบาลควรสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศอาเซียน และประเทศอื่นๆ นอกอาเซียน เช่น อาเซียน + 3 อาเซียน + 6 และ อาเซียน-สหภาพยุโรป ในการวิจัย พัฒนา การปรับปรุงคุณภาพ การเจียระไนอัญมณี การเคลื่อนย้ายแรงงานที่จำเป็น และการแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีและองค์ความรู้ต่างๆ

ภาพที่ 6.7 หุ้นส่วนทางกลยุทธ์กับต่างประเทศของกลุ่มอุตสาหกรรมอัญมณี และเครื่องประดับ

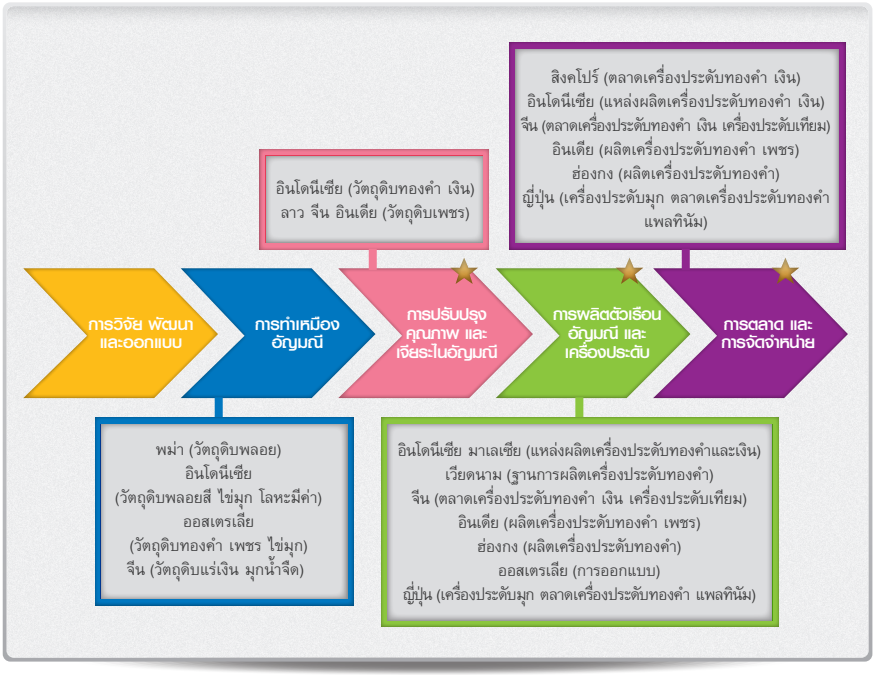

ยุทธศาสตร์ที่สำคัญ

1. จัดหาแหล่งวัตถุดิบอย่างยั่งยืนในอนาคต
2. ปรับปรุง และพัฒนาโครงสร้างภาษี กฎระเบียบ และกลไกของรัฐ
3. พัฒนา และขยายตลาดอัญมณี และเครื่องประดับ
4. จัดหาแหล่งเงินทุนให้กับผู้ประกอบการ
5. พัฒนาแรงงานฝีมือ การออกแบบ และพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์
6. เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ และการเป็นหุ้นส่วนทางกลยุทธ์กับประเทศต่างๆ

- รัฐบาลควรสนับสนุนการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค ทั้งด้านไฟฟ้า ประปา อินเตอร์เน็ต และการคมนาคมขนส่งที่ดีให้ได้มาตรฐานเทียบเท่าประเทศคู่แข่ง
- รัฐบาลควรส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้ผลิตให้มีความเข้มแข็ง และมีอำนาจต่อรอง เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ และพัฒนาประสิทธิภาพ
- รัฐบาลควรเร่งส่งเสริมการค้า และการสร้างส่วนแบ่งทางการตลาดในกลุ่มประเทศอาเซียนให้มากขึ้น
- รัฐบาลควรปรับปรุง หรือแก้ไขกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการค้า และการลงทุนของผู้ประกอบการ เช่นกฎระเบียบที่ทำให้เกิดต้นทุนแฝงโดยไม่จำเป็น เป็นต้น
- รัฐบาลควรสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่มีคุณภาพ และเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าไทย
- รัฐบาลควรสนับสนุนให้ผู้ประกอบการไทยแสวงหาแหล่งเงินทุนในประเทศอาเซียน เช่น การเข้าจดทะเบียนและลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ของประเทศอาเซียนอื่นๆ ที่มีศักยภาพ
- รัฐบาลควรสนับสนุนมาตรการการเพิ่มค่าแรงขั้นต่ำตามทักษะฝีมือของแรงงาน รวมทั้งการสนับสนุนที่จำเป็นอื่นๆ เช่น การฝึกอบรมเพิ่มเติม เป็นต้น
- รัฐบาลควรมีนโยบายเพื่อสร้างเสถียรภาพให้กับอัตราแลกเปลี่ยน
- รัฐบาลควรสร้างมาตรการในการป้องกันสินค้าที่ไม่มีคุณภาพเข้ามาในประเทศ โดยพัฒนาหลักเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพของสินค้า และนำมาตรการกีดกันทางการค้าที่มิใช่ภาษี (NTBs) มาใช้เพื่อปกป้องสินค้าไทย
- รัฐบาลควรแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานด้านเทคนิค โดยให้ความสำคัญกับแรงงานที่มีความสามารถ และสมรรถนะทางวิชาชีพ อาทิ แรงงานจากสถาบันอาชีวศึกษา เป็นต้น
- รัฐบาลควรให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการในการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่มีศักยภาพ เพื่อเพิ่มโอกาสทางธุรกิจให้กับผู้ประกอบการ
- รัฐบาลควรส่งเสริมให้ผู้ผลิตมีความรู้ และทักษะในการวิเคราะห์ด้านเศรษฐศาสตร์การผลิต เพื่อให้สามารถรู้จักการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการด้านปริมาณ และคุณภาพ